

"De IJsselstreek"

De IJsvogel

"De IJsselstreek"

De IJsvogel

Colofon

VOORZITTER:

Henk Hietbrink, Epserenk 26
7214AR Epse 0575-491992

PENNINGMEESTER & SECRETARIAAT:

Tineke Hirschler, Buddezand 16
7384 CA Wilp
e-mail: vwgijssestreek@gmail.com

BESTUURSLID:

Wil Gerritse, Diepenveenseweg 8
8121DV Olst 0570-591983
e-mail: wil1gerritse@planet.nl

BESTUURSLID:

Harry Dijkerman, Het Wilgert 50
7214AW Epse
e-mail: harry-dijkerman@zonnet.nl

BESTUURSLID:

Coby van Mourik, Ary Scheffer-
straat 22, 7424DP Deventer
e-mail: cobyvanmourik@kpnmail.nl

REDACTIE:

Ellen Somhorst
e-mail: e.somhorst@hotmail.com

TEKSTCORRECTIES

Marcel Hutten
e-mail: marcelhutten@planet.nl

OPMAAK IJSVOGEL:

Harry Dijkerman

VERZENDING:

Rennie Veldhuizen
e-mail: rennie.veldhuizen@gmail.com

Inhoud

- 3 Van de redactie
- 3 2 x gedicht over de mus
- 4 Grauwe klauwier broedend in Wilpse uitwaarden
- 7 Aankondiging lezing van 7 november 2018
- 8 Hoeveel... quiz
- 9 Paula is weer thuis
- 9 Vreemde eend in de bijt
- 11 Jeug IJsvogel
- 12 Nepal
- 14 Vogels gedurende de aankomende periode van het jaar
- 15 Informatie vogelwerkgroep
- 16 Excursies en activiteiten

Aanleveren kopij

Inleveren kopij voor volgende editie (Nr. 91) van de IJsvogel voor 1 november 2018 bij Ellen Somhorst. Tekst uitsluitend zonder opmaak aanleveren in Word! Maximaal 850 woorden. Foto's en tabellen apart aanleveren in jpeg! Foto's liefst in orgineel formaat.

Zowel tekst als foto's voorzien van naamsvermelding!

Van de redactie

Ik wil dit artikel beginnen met wat informatie over Bruine en Blauwe Kiekendieven gedurende de komende seizoenen. Hoewel de Bruine Kiekendief behalve kuikens en amfibieën ook muizen en aas eet, is de voedselsituatie in ons land en in de noordelijk van ons liggende landen blijkbaar toch te penibel om te blijven. Ze trekken weg naar Senegal, Ghana maar bijvoorbeeld ook naar Niger en Mali. Zoals vrijwel alle vogels mijden Bruine Kiekendieven grote wateroppervlakten en kiezen voor de kortste oversteek: die bij Gibraltar. Op een goede trekdag kunnen daar honderden, soms duizenden Kiekendieven en soms wel tienduizenden andere roofvogels doorkomen. In het oosten van ons land passeren de vogels op doortrek vanuit Scandinavië en Duitsland. Opvallend genoeg komen de volwassen Bruine Kiekendieven eerder aan in de overwinteringsgebieden dan de juvenielen. Die oudere dieren vertrekken echter later bij ons. Ze moeten dus of onderweg korter pauzeren of rechtlij-niger vliegen. Blauwe Kiekendieven zijn veel zeldzamer dan Bruine. Ons land telt nog hoogstens iets meer dan tien broedparen die voornamelijk op de Waddeneilanden broeden. Duinvalleien, rietvelden, natte heide en hoogveen vormen zijn leefgebied. Kuikens staan niet bovenaan het menu; een Blauwe Kiekendief houdt het liever bij konijnen en kleine zangvogels al wordt natuurlijk een kuiken of muis niet versmaad. De soort is afgelopen jaren sterk achteruitgegaan. Sovon wijdt dit aan een slechte overleving van jonge vogels na het broedseizoen. Een tekort aan prooien in zowel natuurgebieden als op het akkerland is het probleem. Onze Blauwe Kiekendieven blijven hier overwinteren. Ze krijgen gezelschap van soortgenoten uit noordelijker gebieden. Samen met die vreemdelingen vormen ze grote slaapgroepen die nacht na nacht op dezelfde plekken samenkomen. De Zeeuwse delta als ook natte veengebieden in het oosten van het land worden als winterslaapplaats gebruikt. Hoewel deze kiekens tegengesteld op elkaar lijken zijn bruin en blauw toch goed te onderscheiden. Een blauwe is lichter gebouwd en kleiner dan de bruine. Die blauwe heeft bovendien een kenmerkende witte stuit die goed te zien is in de vlucht. De mannen zijn licht van kleur met zwarte vleugelpunten. Bruine Kiekendiefvrouwen hebben een opvallend roomwitte, bijna gele kruin. Man en vrouw hebben lange gele poten, goed zichtbaar in de vlucht. Met dank aan de Vogelbescherming voor de info.. En dan nog even deze IJsvogel. Piet vertelt over broedgevalen van Grauwe Klauwieren in onze regio. Daan en Myrthe hebben deze keer gezorgd voor een mooie tekening en een verslag van een excursie van de Junior Vogelclub, dankjewel voor jullie inzet ! Jan-Jaap doet verslag van zijn vakantie naar Nepal. Jozefien heeft een verslag gemaakt over het voorjaarsweekend naar de kop van Overijssel. En Ab heeft een stukje laten schrijven van wat hij vond op het web over een Kanoet die hij tijdens het Texelweekend van vorig jaar heeft gefotografeerd. Verder staat er nog een

soort van quiz in deze aflevering waarvan jullie de antwoorden iets verderop in dit nummer kunnen vinden. Veel leesplezier en vooral plezier in het veld met al die prachtige vogels. En tot ziens op één van de Vogelwerkgroep activiteiten.

Ellen Somhorst

Er zijn mussen

Er zijn mussen
en grasmussen
en allerlei ras mussen
nog daar tussen
misschien;
maar er is bij de mussen
nooit onderscheid tussen
maximussen
en minimussen
te zien.

Gramt Stuiveling

Ringmus juveniel. Foto Harry Dijkerman

De mus

Tjielp tjielp – tjielp tjielp tjielp
tjielp tjielp tjielp – tjielp tjielp
tjielp tjielp tjielp tjielp tjielp tjielp
tjielp tjielp tjielp

Jan Hanlo

Grauwe Klauwier voor tweede jaar succesvol broedend in Wilpse uiterwaarden

In 2016 ontdekte ik bij toeval een broedverdacht paartje Grauwe Klauwieren in de Wilpse uiterwaarden. In een dicht sleedoornbosje vond ik het nest. Twee jongen werden vliegvlug. Vorig jaar was het paar weer present op exact dezelfde broedlokatie. Helaas ging het eerste legsel overstuur, maar een tweede poging lukte wel en drie jongen vlogen uit. Dit jaar lijkt de broedlokatie vooralsnog verlaten. Hieronder een beschrijving van deze twee broedgevallen en het voorkomen van de Grauwe Klauwier in onze regio en in Nederland.

Beschrijving Wilpse uiterwaarden

De Wilpse uiterwaarden, ook wel aangeduid als uiterwaarden "De Weerd", worden in het zuiden begrenst door het fietspad naar het voetveer Gorssel en in het noorden door de Yperenplas. Het gebied kenmerkt zich door tal van breed uitgegroeide hagen van vooral meidoorn en sleedoorn, enkele rijen knotbomen, bloemrijke graslanden, een grote plas (voormalige zandwinning) en verschillende oude rivierarmen. De oevers van de plas en rivierarmen zijn begroeid met dichte wilgenopslag. Langs de IJssel liggen drie met struweel begroeide "terpen", voormalige verdedigingswerken bekend als de "Spaanse Forten". Het noordelijk deel van de Wilpse uiterwaarden heeft een meer open karakter en is vanouds een weidevo

Broedbiotoop Grauwe Klauwier Wilpse uiterwaarden

Broedbiotoop Grauwe Klauwier

Zowel in 2016 als 2017 werd er gebroed langs een slenk die het grootste deel van het jaar droog staat en begroeid is met een ruige vegetatie van onder andere rietgras en liesgras. Langs de slenk groeien een aantal verspreide meidoornstruiken en een sleedoornstruweel. Op korte afstand ligt een oude,

breed uitgegroeide meidoorn/sleedoornhaag met wat opgaande bomen. Aan weerszijden van de slenk liggen bloemrijke hooilanden die relatief laat gemaaid worden en rijk zijn aan insecten.

Nestlokatie en broedsucces

In 2016 werd gebroed in het sleedoornstruweeltje langs de slenk. Het nest zat opvallend laag op ongeveer één meter hoogte. Gelukkig werd het nest niet gepredeerd en op 5 juli zag ik voor het eerst een pas uitgevlogen jong in het nestbosje zitten. Uiteindelijk werden twee jongen groot. Op 21 juli konden ze al zelfstandig jagen, maar werden tussendoor nog bijgevoerd door de ouders. De familie bleef nog tot 1 augustus in het broedgebied, daarna werden ze niet

Mannetje Grauwe Klauwier nabij nest in sleedoornstruweel meer waargenomen.

Het volgende jaar (2017) koos het paar een dichte meidoornstruik uit op ongeveer 30 meter van de lokatie uit 2016. Helaas gingen ze nu nog lager broeden, op nog geen 80 centimeter hoogte. Dat is "de goden verzoeken" en inderdaad, op 3 juli constateerde ik dat de jongen niet meer gevoerd werden. Inspectie van de neststruik bracht al snel aan het licht dat het nest uit de tak was getrokken. Van de nestjongen geen spoor meer. Vermoedelijk het werk van een vos

Mannetje Grauwe Klauwier

of steenmarter, maar misschien ook de kat van de naburige boerderij. Ook de ouders leken verdwenen, totdat ik op 13 juli het mannetje weer ontdekte. In de daaropvolgende weken zag ik hem nog regelmatig jagen in de slenk. Van moeder de vrouw echter geen spoor, dus ik ging er al van uit dat het mannetje alleen was achtergebleven. Wie schetst dus mijn verbazing als ik op 11 augustus opeens het vrouwtje ook weer zie. En niet alleen het vrouwtje; goed verscholen in de struiken ontdek ik ook twee pas uitgevlogen, bedelende jongen! Later blijkt dat er zelfs drie jongen aanwezig zijn. De jongen worden door beide ouders nog zo'n twee weken in de omgeving van het nest gevoerd. De laatste waarneming van de familie dateert van 25 augustus. Daarna verdwijnen ze uit het

Mannetje Grauwe Klauwier met voer op weg naar nest

klein waren werd het voedsel vooral door het mannetje aangesleept. Pas later ging het vrouwtje actief mee jagen. Het jachtgebied was in beide jaren opvallend klein. Meestal werd er binnen een straal van 50-75 meter van het nest gejaagd, met incidentele "uitstapjes" tot 100-150 meter. De meeste insecten werden gevangen in de halfdroge slenk of in de aangrenzende hooilanden. Meestal vanaf een rasterpaaltje of vanuit één van de struiken langs de slenk.

Overige broedgevallen/territoria in het werkgebied en omgeving

- Het Hanzebos (SBB) bij Olst, direct ten zuiden van gehucht Boskamp. In dit gebied zijn vanaf 2004 jaarlijks één en in sommige jaren (2012 en 2013) zelfs twee territoria van Grauwe Klauwieren vastgesteld. Zowel in 2012 als 2013 werd een nest met jongen gevonden (Wil Gerritse). Gegevens over de jaren voor 2004 zijn schaars, maar het feit dat er op 02 juli 2000 in de spoorloot vlakbij het Hanzebos een adult vrouwtje werd gevangen en geringd door Arnold Bakker zou er op kunnen wijzen dat ook voor 2004 al in deze omgeving werd gebroed. Het gradientrijke gebied is in beheer bij Staatsbosbeheer en wordt in

Vrouwtje Grauwe Klauwier, jagend vanaf weidepaaltje

broedgebied, waarschijnlijk al weer op weg richting tropisch Afrika. Het nest weet ik nadien ook te vinden, wederom in het sleedoorstruweel waar ze in 2016 ook al nestelden en wel op vrijwel dezelfde plek, alleen nu iets hoger, door schade en schande wijs geworden.

Dit jaar, op moment van schrijven (half juni), is er nog geen enkele aanwijzing dat de Grauwe Klauwieren weer terug zijn in de Wilpse uiterwaarden. Maar wie weet, duiken ze later in het seizoen toch plotseling nog op.

Broed- en foerageergedrag

Het broeden werd vooral door het vrouwtje gedaan. De man zorgt dan voor voedsel, of lost haar af en toe voor korte momenten af. Ook toen de jongen nog

Pas uitgevlogen jonge Grauwe Klauwier komt toch even kijken naar indringer (14 juli 2016)

Mannetje Grauwe Klauwier, jagend vanaf weidepaaltje

het zomerhalfjaar extensief begraast door runderen. Er zijn rond de eeuwwisseling struweel "eilanden" aangelegd van sleedoorn, meidoorn etc. Ook ligt er een graanakker. Dit gebied is tevens favoriet bij de Geelgors.

-Schoonhetensbroek (westelijk deel van landgoed Schoonheten), tussen Raalte en Heeten. In 2003 werd in de broedtijd (04 juni) een territoriaal mannetje waargenomen. Vanaf 2004 tot en met 2006 heeft hier drie jaar achtereenvolgens een paartje succesvol gebroed. In 2007 en 2008 was in ieder geval gedurende het broedseizoen een paar aanwezig, maar of zij ook succesvol jongen groot brachten is niet bekend. Waarschijnlijk was deze lokatie ook voor 2003 al in gebruik bij Grauwe Klauwieren, wellicht zelfs door twee paren (mededeling Lucien Brinkhof). In 2009 is er slechts één waarneming van een adult mannetje op 23 mei. Daarna wordt het stil op deze broedlokatie... De broedlokatie bestond uit een tweetal verruig-

de graslanden, begrensd door houtwallen. Beide percelen waren in die tijd niet meer in agrarisch gebruik en raakten steeds meer begroeid met braamstruweel. Helaas hebben ze rond 2009 weer een reguliere bestemming gekregen, die geen ruimte laat voor insecten, laat staan voor Grauwe Klauwieren.

-Keizers- & Stobbenwaarden (net ten noorden van Deventer): In 2011 broedde hier een paartje Grauwe Klauwieren in een grote takkenhoop van een afgezet haag. Het paar bracht 2 jongen groot (vanaf 12 juli eerste waarnemingen van uitgevlogen jongen). Helaas werd deze nestlokatie de jaren daarop niet meer gebruikt. Misschien kreeg het stel in 2011 teveel belangstelling. Maar in de daarop volgende jaren ging het biotoop ook drastisch achteruit. De takkenhoop werd opgeruimd en in het kader van herinrichting en "Ruimte voor de Rivier" werd de haag aan de zijanten kortgewiekt en deels afgezet. Maar vooral het nieuwe wandelpad langs de haag was waarschijnlijk de "nekslag". Nu lopen en joggen er ieder dag vele recreanten parallel aan de haag, geen gunstige ontwikkeling voor een Grauwe Klauwier die verstoringgevoelig is.

-Duursche Waarden bij Den Nul: Op 6 juli 2011 werd door meerdere waarnemers een broedpaar gemeld in het meidoornstruweel langs de IJssel.

-Buitenwaarden Wijhe: Op 8 juli 2012 ontdekte ik een broedpaar in het meidoornstruweel langs de IJssel. Beide exemplaren bleken zeer alert en hielden voedsel in de snavel. Vrijwel zeker een broedpaar met

Mannetje Grauwe Klauwier, wakend in nabijheid van eerste nest 2017

Aantal broedparen/territoria per jaar

Broedlocatie	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17
Hanzebos	?	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1-2
Schoonhetensbroek	1	1	1	1	1	1	1?								
Wilpse uiterwaarden														1	1
K & S waarden									1						
Duursche waarden									1						
Buitenwaarden Wijhe										1					
Voorstonden														1?	

jongen. Op 10 juli bevestigd door Jitze Terpstra **-Beekdal van Voorstondensche Beek**, tussen Tonden en Voorstonden, enkele kilometers west van Zutphen. Op 4 juli 2016 werd hier een vrouwtje Grauwe Klauwier gespot door Michel Klemann. Gezien de datum is hier mogelijk sprake geweest van een broedpaar.

Mannetje Grauwe Klauwier, jagend vanaf hek

Grauwe Klauwier nationaal (SOVON)

Het merendeel van de Nederlandse Grauwe Klauwieren broedt in structuurrijke heide- en veengebieden en in kleinschalig agrarisch landschap. De verspreiding kent zwaartepunten in Drenthe, delen van de Veluwe en Zuid-Limburg. De oorspronkelijk ruime verspreiding in de duinstrook, inclusief de Waddeneilanden, was omstreeks 1985 nagenoeg opgelost; pas rond 2010 begon de soort zich hier weer mondjesmaat te vestigen. Ook op de hoge gronden kwam de Grauwe Klauwier in de eerste helft van de twintigste eeuw veel verspreider voor dan tegenwoordig, ondanks enig recent herstel. De Nederlandse broedpopulatie telde begin twintigste eeuw mogelijk enkele duizenden paren, maar nam na 1950 scherp af naar een dieptepunt van minder dan 100 paren rond de eeuwwisseling. De afname was het gevolg van een enorme verarming van het insectenleven (voedsel) in zowel natuurgebieden als agrarische landschappen, verergerd door het verdwijnen van kleine land-

schapselementen. Het recente deelherstel naar enkele honderden paren houdt verband met lokaal gunstig terreinbeheer, maar is ook onderdeel van een internationaal proces.

Conclusie

De Grauwe Klauwier is sinds het begin van deze eeuw een schaarse, maar jaarlijkse broedvogel in het werkgebied van de VWG. De aantallen schommelen tussen de 1 en 3 bezette territoria per jaar. De combinatie van dichte struwelen en kruidenrijk grasland zijn bepalend voor het broedbiotoop. Het Hanzebos is een zeer vaste broedplaats, jaarlijks bezet sinds 2004. De vaste broedplaats in het Schoonhetensbroek werd na 2008 verlaten toen het biotoop degradeerde. De uiterwaarden van de IJssel worden tot nu toe vooral incidenteel gebruikt als broedlokatie. De toekomst zal leren of de Wilpse uiterwaarden hier een uitzondering op gaan vormen.

Hoewel ik in de literatuur niets tegen kom over vervolglegels bij Grauwe Klauwieren heeft het broedpaar van 2017 laten zien dat het fenomeen wel bestaat.

Tekst en foto's Piet Schermerhorn

Lezing over de vis- en zeearend

Op woensdag 7 november wordt de lezing verzorgd door Thomas van der Es over de vis- en zeearend. Thomas is bekend van tv en media als de boswachter van de Boesbosch. Dit zal een boeiende en leuke lezing worden.

Verzette ledenavond

De ledenavond van woensdag 5 december is verplaatst naar donderdag 6 december! Dit i.v.m. Sinterklaasavond!

Hoeveel Quiz

Quiz. Kies een antwoord uit de getallenreeks onder de tekst!

1. Hoeveel eikels verstopt een Gaai?

De Gaai verstopt iedere herfst een heleboel eikels op bijna evenzoveel plaatsen. Knapper dan het verstoppert is natuurlijk het terugvinden. Een deel van wat de Gaai niet aanspreekt kan uitgroeien tot nieuwe eiken.

2. Hoe ver reist de Noordse Stern per jaar?

De meeste Noordse Stern broeden boven de poolcirkel. Bij ons zien we ze vaak op doorreis naar hun winterverblijf in het uiterste zuiden wanneer het daar dus zomer is, de zon bijna niet ondergaat en ze dus de klok rond kunnen foerageren.

3. Hoeveel kilo schelpdieren halen Kanoeten jaarlijks uit de Waddenzee?

Kanoeten broeden in het hoge noorden en tanken op doorreis graag bij in de Waddenzee.

4. Hoeveel kilometer blijft een Gierzwaluw na het uitvliegen non-stop vliegen?

Jonge Gierzwaluwen komen pas weer "aan de grond" wanneer ze zelf aan het broeden toe zijn, tot die tijd doen ze alles vliegend.

5. Hoe breed is de maximale spanwijdte van een Oehoe in cm?

De Oehoe is de grootste uil en het vrouwtje wordt groter dan het mannetje. Ze heeft een gewicht tot 3 kilo.

6. Hoeveel eieren legt een Koekoek in één seizoen?

Een Koekoek zorgt niet zelf, dat laat ze aan andere vogels over. Maar makkelijk is het niet om ongemerkt op precies het goede moment je ei te leggen in het nest van pleegouders.

7. Hoeveel pulletjes zwemmen er maximaal achter een moeder Wilde Eend aan?

Het vrouwtje Wilde Eend is een alleenstaande moeder, en van alle kanten loert gevaar. Wanneer de pullen het hapklare formaat zijn ontgroeid zijn ze redelijk veilig maar tot die tijd vallen er veel te prooi aan o.a. Reiger en snoek.

8. Uit hoeveel Spreeuwen kan een Spreeuwendworm bestaan?

Buiten het broedseizoen zoeken Spreeuwen elkaar om samen te slapen op in een rietveld of boomgroep en vormen kort daarvoor prachtige slaapzwermen.

9. Op hoeveel kilometer hoogte vliegt een Indische Gans?

Deze ganzen komen van oorsprong uit Azië en vliegen daar heen en weer over de Himalaya tussen zomer- en winterverblijf.

10. Hoe oud wordt een Pimpelmees in ideale omstandigheden?

De meeste halen deze leeftijd niet door kat en Sperwer, voedsel gebrek en o.a. winterse omstandigheden. Ter compensatie zijn er dus ook nestjes van wel 12 eitjes.

Uit Roots kalender 2017

Antwoorden waaruit je kunt kiezen:

- 10
- 11
- 20
- 24
- 175
- 10.000
- 40.000
- 250.000
- 500.000
- 1.500.000

Elders in deze IJsvogel de antwoorden op deze vragen.

Paula is weer thuis

Aanvulling op het VWG najaarsweekend Texel 2017

Tijdens het najaarsweekend van 2017 op Texel, een weekend dat voor mij op een wat vreemde manier eindigde in Den Helder, hebben we ontzettend veel mooie vogels gezien. Eén daarvan was wel heel bijzonder. Op zaterdagmiddag kwamen we bij De Cocksdorp, dorp over de dijk heen aan de Waddenzeekant, een Kanoet tegen met een lange antenne van een zender aan zijn of haar lijfje. Door een heleboel fotografen is ze op de foto gezet. En er werd uitgebreid besproken of ze nu wel of geen hinder zou hebben van zo'n zender. Ze zag er "gelukkig" uit en was heerlijk aan het foerageren. Door omstandigheden is ze thuis even blijven liggen en niet zo lang geleden dacht ik: laten we eens gaan kijken naar die Kanoet op Texel. Het werkt als volgt: Je zoekt zijn NLA nr. op en krijgt per omgaande bericht welke vogel het is en waar ze geringd is. En dan kom je een paar dagen later op www.nioz.nl/en/waddentlyways ineens een wel héél bekende Kanoet tegen – Ja, die dus - die hier van een zender voorzien op en neer vliegt via IJsland en Groenland naar Canada: een echte globetrotter! Hieronder vinden jullie het verslag dat op de site te vinden is met de foto.

Maandag 21 augustus 2017

Er gaat niets boven een visuele waarneming. De afgelopen weken heeft de zender van Kanoet Paula signalen verstuurd vanuit Canada, Groenland, het noorden van Schotland en de Duitse wadden eilanden Sylt en Borkum. Uiteindelijk kwamen de signalen deze week vanaf Terschelling, nota bene vlak bij het eilandje Richel waar ze bijna twee jaar terug werd gevangen en van een zender voorzien.

Nog voordat de satelliet de vogel op Griend kon peilen werd ze al per telescoop gezien. Veldwerker Benjamin Gnep zag haar te midden van een groep soortgenoten foerageren. "Ze zag er compleet normaal uit", vertelt Gnep. "Ze gedroeg zich net als alle andere Kanoeten in de groep en lijkt dus helemaal geen hinder te ondervinden van het zendertje".

Gnep zag ook waarom de signalen van Paula soms met grote tussenpozen doorkomen. "Het zendertje zit aan een kant van het lichaam verstopt onder de veren. Op die manier kan de batterij natuurlijk niet goed worden opgeladen door het zonnepaneeltje." NIOZ-onderzoeker Eva Kok, die Paula destijds het zendertje opbond, is opgetogen over de terugkeer van "haar" Kanoet. "Ik vind het vooral leuk om te zien dat deze vogel niet het gewoontedier is waar ze door sommigen voor worden gehouden. Vorig jaar vloog ze nagenoeg in één streep van Ellesmere Island terug naar Griend. Dit jaar maakt ze de nodige tussenstops en omwegen. We kunnen alleen maar hopen dat de batterij de komende winter voldoende wordt bijgela-

den om te zien of ze misschien ook nog uitstapjes gaat maken naar de Engelse oostkust. Maar vóór die tijd hoop ik haar zelf toch nog even in de telescoop te krijgen. Want inderdaad ook in deze tijd van satellietzenders gaat er niets boven een waarneming met eigen ogen."

Met dank aan NIOZ

Ab Winkelman

Vreemde eend in de bijt

Observaties in vogelvlucht, tijdens het voorjaarsweekend 2018.

Tijdens het voorjaarsweekend 2018 was ik de vreemde eend in de bijt. Voor het eerst maakte ik kennis met het fenomeen "vogelaars". In dit verslag, dat ik als nieuwkomer dien te schrijven (...), vind je mijn waarnemingen.

Deze groep vogelaars is stipt. Keurig op tijd verzamelden zich mensen van verschillende pluimage bij het Postiljon motel in Deventer. Binnen de kortste keren was men in formatievlucht op weg naar de kop van Overijssel.

De eerste van de vele (tussen)stops was bij de Vreugderijkerwaard. Na de meegebrachte koffie en de zelfgebakken koek kwamen er voor mij bijzondere en onbekende attributen tevoorschijn. Ik zag tuigjes voor de verrekijkers, camera's in heel verschillende formaten, zelfgemaakte houten schouderstatieven, telescopen, vogelboekjes en smartphones met apps voor vogelgeluiden.

Opvallend vond ik het sociale gedrag. Deelnemers deelden hartelijk lekkernijen en nimmer was men te beroerd om met veel geduld elkaar te wijzen op een wel heel speciaal vogeltje. Nooit eerder hoorde ik over een soepeend, silhouetvogel, het k.b.v.'tje en het k. k.p'tje. Echter, van deze soorten heb ik persoonlijk veel waarnemingen gedaan. Dus ik was blij met deze containerbegrippen.

Een andere waarneming mijnerzijds: de manlijke vogelaars hebben de grootste uitrusting. Daar waar de

meeste dames volstaan met een kijkertje en een compacte camera, hebben de heren vogelaars meerdere camera's, met lenzen van indrukwekkend formaat, telescopen en verrekijkers bij zich. Mij is tot op heden onduidelijk waarmee dit verschil te maken heeft...

Ook in de kleuren kleding nam ik een verschil waar. Terwijl de dames veelal kleurige kleding droegen, leek de kledinglijn van de heren aanzienlijk onopvallender. Ik zag zelfs camouflagejassen. Of de gedragen kleur ook invloed heeft op de waarneming van de vogels, is voor mij nog een vraag.

Het sociale leven van de vogelaars kenmerkte zich door vaak luidruchtig gekwetter en geschater, waarbij met gemak de 90 decibel werd gehaald. Ook werd er van tijd tot tijd flink geplaagd. Maar nimmer heb ik

pestgedrag waargenomen. Een bijzonder kenmerk voor een groep mensen van zo'n divers pluimage die zo intensief met elkaar optrekt. En die samengepakt zijn in vogelkijkhutten, auto's en op slaapzalen. Met name de slaapzaal met stapelbedden was voor deze vreemde eend een megagrote sprong terug in de tijd. Naar de tijd van de middelbare schoolkampen waarin geslapen werd in jeugdherbergen. Waren er toentertijd juvenielen die elkaar wakker hielden met klieren en donderjagen, nu waren het de snurkers. In iedere slaapzaal minimaal één, vaker meerdere. Een voordeel was dat het gedeelde smart werd en dus halve smart. Niemand, behalve de snurkers, had lekker geslapen. Maar, gelukkig, bleken vogelaars een energiek volkje, dat ondanks het slaapgebrek vrolijk kwetterend hun vlucht vervolgde.

Een andere waarneming die ik tijdens dit voorjaarsweekend deed is de gedrevenheid en tijdsduur van observeren van vogels. Hierin is een aanzienlijk verschil te bespeuren tussen de manlijke en vrouwlijke vogelaars. Hun enthousiasme lijkt gelijk. Maar het verschil in de tijdsduur van turen was onomstotelijk waarneembaar. De heren bleken een eindeloos geduld te hebben om te spotten. Terwijl zij bléven speuren en gluren, waren de dames vogelaars al lang afgehaakt. Zij hielden zich dan bezig met het uitwisselen van andere wetenswaardigheden. Overigens niet noodzakelijkerwijs beperkt tot vogels.

De gebieden die bezocht werden, waren o.a. de Vreugderijkerwaard, de Wieden, het hoge land van

Vollenhove, Voorsterbos en de Weerribben. Menig wandeling werd gemaakt, ieder in eigen tempo. En er was een boottocht door de Weerribben bij het ochtendgloren. Dit zelfs na een avondwandeling om de roep van de Roerdomp waar te nemen, die -tot vreugde van eenieder- gehoord werd.

De overnachtingen vonden plaats bij Het Kamper Erve, in Sint Jans klooster. Na het eten gingen de vogelaars "lijsten". Het werkwoord "lijsten", ik had er nog nooit van gehoord. En het was voor deze onbekende in vogelaarsland een bijzondere ervaring; opsommen en registreren wat je de hele dag aan vogels hebt waargenomen. En het woord "schaamlijst" leerde ik: een leuk nieuw scrabblewoord.

Opvallend waren de gespreksonderwerpen tijdens

het gehele weekend: veelal over vogels, vogelgebieden, waarnemingen van andere vogelaars. Maar ook camera's, telescopen en verrekijkers kwamen aan de orde. Het is duidelijk wat deze groep bindt: vogels en alles wat daar bij hoort.

Het weekend was uitstekend georganiseerd en werd op bescheiden wijze, edoch met strakke hand, geleid. Iedere vogelaar nam op zijn/haar eigen wijze een taak op zich. Schijnbaar zonder overleg maar met een grote vanzelfsprekendheid, verliep alles gladjes.

Dit alles maakte het weekend vanaf het eerste tot het laatste moment tot een geslaagde eerste kennismaking met de wondere wereld van vogelaars.

Ik heb me, als vreemde eend in de bijt, welkom gevoeld bij deze club en hoop er vaker deel van uit te maken.

Noot: Vanzelfsprekend is deze lijst van waarnemingen slechts de mijne en zullen er ongetwijfeld meer waarnemingen en inzichten zijn. Maar wie het laatste lijst, lijst het best.

Jozefien Wessels

Jeug IJsvogel

We zijn zondag 3 juni naar de Wieden en de Weerribben geweest. Eerst gingen we naar het laagveen gebied de Auken. Hier was een grote ronde uitkijktoren waar je over het water naar de andere oever kon kijken. Hier zagen we heel veel Reigers. (Blauwe Reigers – Zilver Reigers – Purper Reigers – Roerdomp) Er was heel veel te zien en ze vlogen heel dicht langs ons heen. Daarna zijn we naar een vogel hut in Scheerwolde geweest. Aan de ene kant de Wieden, dat al dicht begroeid is en waar weinig vogels zijn en aan de andere kant de Weerribben met veel water en moeras. Hier waren heel veel water vogels. Ook hebben ze een stenen constructie in het water gemaakt met gaten waar Zwaluwen af en aan vlogen. Dat was heel mooi om te zien en Mark en Gerard waren ook nu weer druk bezig met het aanwijzen van verschillende soorten vogels en ze met de telescoop op te zoeken, zodat we o.a. de Geoorde Fuut goed konden zien. Hierna gingen we naar de Ossenzijl. Daar kregen we als verrassing een rondvaart door de Weerribben. We hebben waterlelies, plomp en valeriaan gezien, maar ook heel veel soorten libelles. Zelfs de zeldzame soort de bruine korenbout hebben we gezien. Moerasbos gezien en dat je op het veen kunt veren. Door krabbeschaar (krabbenscheer) groeit het moeras dicht. Om het te behouden halen de inwoners 1 x per jaar het krabbeschaar weg uit de geulen. Ik vond het een heel mooie excursie en hoop dat we dit volgend jaar weer gaan doen.

Daan Drenth

Myrthe Wennekes

Nepal - 29 april tot en met 12 mei 2018.

Tja Nepal dus. Al een aantal jaren wil ik een bezoek brengen aan Nepal. En wel om twee redenen: 1- de Mount Everest en 2 -wat voor mooie vogels vliegen daar allemaal rond !

Na jaren van twijfelen en door een mega aardbeving in 2015 heb ik afgelopen voorjaar eindelijk de knoop doorgehakt en tickets gekocht.

Ik zal jullie het "saaie" gebeuren rondom de eerste dagen besparen, de stroomstoring van Schiphol bijvoorbeeld, maar ik kan wel een paar tips geven. Neem bijvoorbeeld genoeg cash mee. Dat kunnen euro's zijn maar dollars zijn nog beter. En verwacht lange wachttijden zonder enige aanleiding. Binnenlandse vluchten kunnen zonder opgave van reden ineens van het scherm verdwijnen om 5 uur later alsnog gewoon te vertrekken.

Borstelijstergaai

Mijn bestemming was het dorpje Lukla, hoog in de Himalaya. Lukla is het beginpunt van alle wandeltochten naar Mount Everest en omgeving vanuit Nepal. Het is ook het enige vliegveld in de wijde omtrek en heeft een start- en landingsbaan van nog geen kilometer met een stijging, dan wel verval, van 14% ! Het wordt gezien als één van de gevaarlijkste vliegvelden ter wereld.

Lukla ligt op 2840 meter hoogte en daar heb ik het heel moeilijk mee gehad. Veel meer dan ik van te voren verwacht had. Ik verbleef een week in het Lama Hotel, maar ik heb de eerste dagen nauwelijks iets kunnen uitvoeren. Hoofdpijn, misselijkheid en constant happen naar lucht zorgden voor een verschrikkelijk begin. Zelfs de twee trappen omhoog om bij mijn hotelkamer te komen zorgden al voor problemen. Maar gelukkig ging het de derde dag al een stuk beter en kon ik zelfs een wandelingetje maken, rondom het dorp. Ik moest nog wel steeds elke 10 meter stilstaan om niet om te vallen van het zuurstofgebrek, maar ik was tenminste buiten.

Chinese fluitlijster

Rondom het dorp zaten veel vogels. Ik hoorde het ene aparte zangertje na het andere. Maar ook zang die ik herkende. Blijken er gewoon ringmussen rond te vliegen, dezelfde als die we hier in Nederland hebben. Tja, daar ben ik natuurlijk niet voor gekomen.

Dag vier was de eerste dag dat ik echt met mijn camera een langere wandeling gemaakt heb. Moet ik er wel gelijk bij vermelden dat het zo'n beetje elke dag rond 2 uur ging regenen, aangezien begin mei ook het begin van de regentijd is. Mijn eerste ontdekkings-tocht was een plek boven de school van het dorp waar enkele rotspartijen en een hoop rododendronstruiken stonden. De eerste mooie vogel die ik heb kunnen fotograferen was de Ekstervliegenvanger. Een mooie zwart-witte vliegenvanger die zich vaak liet zien, boven in de struiken.

Daarnaast hoorde ik vanuit bijna elk struikje een hele harde roep. Maar een vogel zien, ho maar. Totdat ik een Oranje Nachtegaal in het vizier kreeg en deze begon te zingen. Aha, Nepal zit blijkbaar vol met Oranje Nachtegaalen, wat een herrie.

Op hetzelfde plateau zaten nog veel meer vogels maar helaas was alles nogal schichtig. Iets wat ik niet verwacht had, immers hoeveel vogelaars rennen er daar rond? Het is niet alsof er een VWG langskomt voor een weekendje!

Ekstervliegenvanger

Oranjenachtegaal

Later die ochtend, tijdens een van mijn vele rustmomentjes, verwonderden twee kinderen uit het dorp zich over mijn camera en lens. Ze hadden nog nooit zo'n grote lens gezien en ze wisten al helemaal niet wat een verrekijker was. Dat is toch echt wel anders dan hier in de lage landen. Een fotootje van een helikopter bij het vliegveld vonden ze super interessant, je kon zelfs de piloot zien zitten zeiden ze. Maar de verschillende vogels konden ze niet benoemen omdat ze die niet kenden. Ze vroegen mij zelfs waar ik die foto's gemaakt had (...)

De volgende dag ben ik een "trek" op geweest. Een trek is een wandeltocht naar bijvoorbeeld het "basecamp" van Mount Everest. Ik ben die kant niet op gegaan maar juist de andere kant op. Achteraf blijkt dat ik een stuk, zij het een klein stukje, van de trek naar de Mera-peak gelopen heb. Het was een schitterend pad omhoog en weer omlaag en vice versa. Uiteindelijk ben ik bij een riviertje beland net boven de 3 kilometer, een mooi eindpunt van de dag. Tijdens de wandeling kwam ik ook nog de volgende soorten tegen: Humusbladkoning (elk struikje had zijn eigen humusje), Notenkraker (oostelijke ondersoort uiteraard!), Chinese Fluitlijster (een soort van spreeuwmerel geval) en een Roestvlekvliegenvanger (tja, ik heb die namen ook niet bedacht.)

Ik heb bij het thuis uitzoeken van de diverse foto's wel

Spiegeldikbek

krom gelegen van het lachen om de verschillende vogelnamen. De hierboven genoemde Roestvlekvliegenvanger gaat nog wel, maar ik heb ook de Borstellijstergaai, Roodkoplijstergaai en de Vlekkeelmeestimalia kunnen vastleggen. En tegen hun kan ik alleen maar zeggen: kies je soort. Ben je nu een Lijster of een Gaai, of een Mees of een Timalia. Kies een optie en houd het daar bij!

De laatste wandeldag heb ik een pad boven het dorp gevolgd, wederom tot boven de 3 kilometer. Dit pad ging zigzaggend bijna recht de berg op tussen de rododendronbomen door. Ook hier vlogen veel vogeltjes maar ze waren mij vaak te snel af, iemand van mijn postuur en met mijn conditie moet ook niet een berg op gaan met een zware lens en camera. Ik heb wel een paar mooie foto's kunnen maken van een paartje Spiegeldikbek. Spiegeldikbekken zijn een soort kruisbekken en ze eten dus ook de zaden van dennen of sparren die er stonden. Dit was heel mooi om te kunnen bekijken. Zo'n grote snavel en dan toch zulke zaadjes kunnen plukken, erg indrukwekkend.

Al met al was het een heel bijzondere ervaring. En ik wil zeker nog een keer terug naar Nepal aangezien ik de Mount Everest dus helemaal niet gezien heb! Wie weet in de toekomst!

Tekst en foto's Jan-Jaap Fleurke

Roestvlekvliegenvanger

Humes bladkoning

Vogels gedurende de aankomende periode van het jaar

De Sperwer zorgt voor spektakel in stadstuinen. In stadstuinen worden Mezen en andere vogels gevoerd en daarmee soms indirect een perwer. In een fliits duikt die over een heg om een vogeltje te grazen te nemen, eventueel na een korte achtervolging. Helaas eindigt zo'n jacht ook weleens tegen een ruit. In de Koolmees vindt binnenkort een verbouwing plaats.

In het voorjaar en in de zomer eet een Koolmees vooral insecten, in de wintermaanden bestaat zijn dieet voornamelijk uit zaden. Om die goed te kunnen verteren, vindt in het najaar een inwendige verbouwing plaats. De spiermaag wordt een stuk groter ten koste van de kliermaag en van de geslachtsorganen. Tijdens de verbouwing gaat het leven uiteraard gewoon door.

Met een beetje geluk zie je deze winter Pestvogels. De Pestvogel broedt in het Hoge Noorden. Als daar voldoende bessen zijn, komt hij er ook wel de winter door. Maar is daar een schrale oogst, dan hebben wij geluk want dan komen ze hier bessen eten. Schuw zijn Pestvogels niet, ze zitten ook in stadstuinen en straatbomen. Vroeger dachten mensen dat deze vogels een voorbode waren van narigheid. Allemaal onzin natuurlijk, dus geniet ervan. Ze zijn prachtig. Blijft de Roerdomp in Nederland?

De Roerdomp is zowel trek- als standvogel. Sommige Roerdampen blijven, andere trekken uit Nederland weg. Recent onderzoek met gezenderde vogels maakte duidelijk dat ze soms aardig ver reizen en lang niet altijd dezelfde bestemming hebben. Zo bleek Roerdomp Elly uit het Noord-Hollandse IJperveld de ene winter in Gambia door te brengen en het jaar daarop in een Marokkaanse suikerrietplantage. Ook zijn er Roerdampen die in Noord- en Oost-Europa broeden en 's winters naar Nederland komen.

Wees bedacht op Ruigpoten.

De Wespendif en de Boomvalk vertrekken weer naar

warmere oorden, maar we krijgen er andere roofvogels voor terug: het Smelleken en de Ruigpootbuizerd. Die eerste wordt weleens voor een Torenavalk versleten, de laatste blijft vaak onopgemerkt omdat hij voor een gewone Buizerd gehouden wordt. Bovendien blijft de Ruigpoot vaker aan de grond dan zijn neef, waardoor hij ook onder de radar blijft. Maar krijg je hem in de kijker, dan geven de beenwarmers de doorslag. Pak voor het vliegbeeld een goede vogelgids. Vooral de Buizerd met zijn variabele verenkleed maakt het lastig. Verliest een eend 's winters niet erg veel warmte via zijn voeten?

Als een Eend met zijn vliespoten in het ijskoude water hangt, koelen die sterk af. Om te voorkomen dat de Eend niet te veel warmte via zijn poten verliest, maakt de vogel slim gebruik van het zogenaamde tegenstroomprincipe. In de poten zijn en aanvoerende bloedvaten verstrengeld met de afvoerende. Zo wordt de warmte efficiënt uitgewisseld, net zoals dat bij geavanceerde CV-ketels gebeurt.

In een ijzige nacht slapen soms 20 Winterkoninkjes in één nestkast.

Hoe kleiner een dier, hoe groter het warmteverlies. Dat is pure wiskunde: bij een klein lichaam is het oppervlak groot in verhouding met de inhoud. Wonderbaarlijk dus dat zo'n minuscuul vogeltje als de Winterkoning het uithoudt bij vrieskou. Blijkbaar geeft zijn verenpakje voldoende isolatie. Maar bij strenge vriesnachten wordt het ze te erg. Dan maken ze dankbaar gebruik van een nestkast. Daarin kruipen ze dicht tegen elkaar en daarmee verkleinen ze het gezamenlijke oppervlak. Slimme vogeltjes!

Met dank aan Vogelkalender 2017

Antwoorden hoeveel.... vragen

- 10.000 eikels verstopt een Gaai
- 40.000 km legt een Noordse Stern af
- 1.500.000 kilo schelpdieren
- 500.000 km vliegen jonge Gierzwaluwen voor landen
- 175 cm is de spanwijdte van een Oehoevrouwtje
- 20 eieren legt een Koekoekvrouwtje in 1 seizoen
- 24 pullen kan een Wilde Eend hebben
- 250.000 Spreeuwen kan een zwerm makkelijk bevatten
- 10 Km is de hoogte dat Indische Ganzen kunnen vliegen
- 11 jaar oud kan een Pimpelmees worden

Informatie vogelwerkgroep "De IJsselstreek"

Vogelwerkgroep "De IJsselstreek" is een actieve vrijwilligersorganisatie, die zich sinds 1967 bezig houdt met de bescherming van vogels in het IJsselgebied tussen Wijhe en Zutphen.

De activiteiten van de werkgroep bestaan onder meer uit cursussen, nestkast onderhoud, inventarisaties en tellingen van soorten en speciale gebiedsinventarisaties.

Maandelijks vindt een ledenbijeenkomst plaats in de Ulebelt, Maatmansweg 3 7425 NC Deventer. (niet in de maanden juli en augustus!). Aanvang ledenbijeenkomst is 20:00 uur.

Ook zijn er maandelijks excursies. Zie achterzijde van dit blad excursies en activiteiten.

Lid worden: Mail het secretariaat vwgijsselstreek@gmail.com en geef je naam, adres en telefoonnummer(s) door. De kosten voor het lidmaatschap bedragen €14 per jaar te voldoen na verzoek van de penningmeester.

ABN-AMRO bank: rekeningnummer IBAN NL28ABNA0470387297 t.n.v. vogelwerkgroep "De IJsselstreek"

Contactpersonen:

Informatie ooeivaars: H. Hietbrink, 0575-491992

WOP onderzoek en publicaties: E. Veldhoen, estherveldhoen@gmail.com

Kolonievogels P. Schermerhorn, pschermerhorn@concepts.nl

Steenuilwerkgroep: Anne Buytenhek: anne2205@gmail.com

Kwartelkoning en roofvogels: W. Gerritse, 0570-591983

Waarnemingen: J. Kuipers, jkuipers01@gmail.com

Junior Vogelclub: M. Hoksberg, 06-24129174

Watervogeltelling: E. Somhorst, e.somhorst@hotmail.com

Invulling programma ledenavond: H. Dijkerman, harry-dijkerman@zonnet.nl

Gewonde vogels: St Vogelasiel Noah, Halle, 0314-390027

E. vd Werf, Kampen, 06-22604478

Internetsite: www.vwg-deijsselstreek.nl

Contactadres: vwgijsselstreek@gmail.com

 Facebook: Vogelwerkgroep de IJsselstreek Deventer <https://www.facebook.com/groups/vwgdeijsselstreek/>

Tuinvogel

Deze appelvink zat afgelopen vroege voorjaar in de tuin bij Henk Hietbrink.

Foto's Henk Hietbrink

Excursies en activiteiten

15 september Watervogeltelling. Vertrek 9 uur.

22 september Excursie langs de IJssel. Deze excursie wordt geleid door Jasper Gremmen!
Vertrek 7 uur.

3 oktober Ledenavond. Lezing verzorgd door Jeroen Kuipers over zijn trip naar Oman.

13 oktober Watervogeltelling. Vertrek 10 uur.

27 oktober Excursie Oostvaardersplassen. Vertrek 7 uur.

3 november Excursie Diepholz. Vertrek 7 uur.

7 november. Ledenavond. Presentatie gierzwaluwen werkgroep. Lezing verzorgd door Thomas van der Es over de visarend en zeearend.

17 november Watervogeltelling. Vertrek 10 uur.

6 december Ledenavond. Presentatie PTT werkgroep. Lezing verzorgd door Mike Hirschler over zijn werk op Madagaskar.

15 december Excursie de Borkeld. Vertrek 8 uur.

16 december Watervogeltelling. Vertrek 10:30 uur.

2 januari Ledenavond met de jaarlijkse quiz.

Watervogeltelling is altijd met de fiets vanaf de spoorbrug aan de kant van Deventer naar het pontje bij Gorssel

Aanmelden excursies bij:

Ab Winkelman: 06-54687851; ajw.winkelman@hotmail.com

Ronald Groenink: 06-51095815 ronald.shikra@hetnet.nl

Harry Dijkerman: 06-22379074 harry-dijkerman@zonnet.nl

Bij vervoer per auto wordt de brandstof met de bestuurder verrekend op basis van 0,20 cent per kilometer!
Vertrek excursies bij de voormalige Tropische Landbouwschool, hoek Centuurbaan – Brinkgreverweg.

Belangrijk: Voor alle excursies graag tijdig verplicht opgeven (tot 2 dagen voor excursie) bij bovenstaande personen. Alleen en uitsluitend via e-mail of telefoon.

Vermeld altijd of je beschikt over vervoer, of je wilt rijden en hoeveel personen er mee kunnen of dat je met iemand anders wilt meerijden. Ben je verhinderd meld je dan af via e-mail of telefoon bij een van de excursieleiders! Op de dag van de excursie zelf uitsluitend telefonisch afmelden!